

septembar 2023

**Mesečni izveštaj o
informacijskog
poremećaja
Avgust 2023**

**Action for
Democratic Society
hibrid.info**

Mesečni izveštaj o informacijskog poremećaja Avgust 2023

Izdavač: ADS/hibrid.info

Prishtina, avgust 2023

© Sva prava su rezervisana od strane ADS/hibrit.info. Prava intelektualne svojine su zaštićena Zakonom br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu i Zakonom br. 05/L-047 o izmenama i dopunama Zakona br. 04/L-065 o autorskom i srodnom pravu.

Nijedan deo ovog izdanja se ne može reprodukovati, čuvati u elektronskim sistemima ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom, bilo mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na neki drugi način bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

Ovaj izveštaj je objavio Action for Democratic Society (ADS) u sklopu projekta “Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije”, a koji je podržan od strane National Endowment for Democracy (NED).

Sadržaj dokumenta je odgovornost ADS-a i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stav NED-a.

Projekat finansiraju:

Projekat realizuju:

Sadržaj

01. Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja
02. Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja
03. Vrste oblasti
04. Vrste objava
05. Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku
06. Vrste društvenih medija
07. Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Uvod

Ovaj sažeti i opisni izveštaj, prvi te vrste na Kosovu do sada, odražava stanje informisanja (dezinformisanja) tokom avgusta 2023. godine na osnovu podataka koje je obezbedila platforma za proveru činjenica – hibrid.info. Format ovog izveštaja je monitoring i predstavlja stanje za jednomesečni period, a ovo je četrnaesti mesečni izveštaj koji je do sada objavljen.

Ovaj izveštaj je osmišljen od strane platforme za proveru činjenica hibrid.info, deo kosovske nevladine organizacije „ Action for Democratic Society” (ADS) i podržan je od strane američke fondacije „National Endowment for Democracy” (NED) u okviru projekta „Promovisanje objektivnog novinarstva i borbe protiv dezinformacije“.

Ovaj monitoring izveštaj daje pregled oblika medijskog informisanja o događajima na Kosovu i oko njega. U nastavku ovog izveštaja predstavljene su neke figure (grafikoni) iz baze podataka hibrid.info, podeljene kroz nekoliko kategorija procene koje su deo metodologije za proveru činjenica ove platforme.

Izveštaj tretira 8 uporednih kategorija podataka, sa ciljem da pruži objektivnije pojašnjenje stanja informisanja i da objasni tendencije lošeg informisanja za ovaj period praćenja.

Kategorije praćenja su:

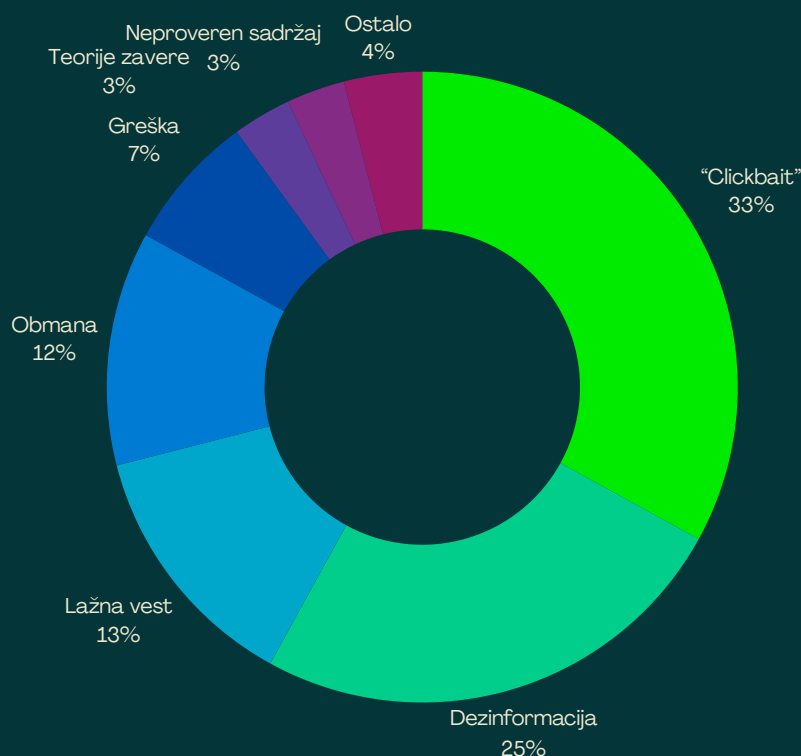
- Procene članaka lošeg informisanja
- Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja
- Oblasti u kojima se stvaraju i prenose članci lošeg informisanja
- Institucije i ličnosti pomenute u člancima lošeg informisanja
- Vrste medija koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Kategorizacija medija na albanskom i srpskom jeziku koji su stvarali i prenosili sadržaje lošeg informisanja
- Vrste društvenih medija koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja
- Vrste objavljivača na društvenim medijima koji su stvarali i prenosili sadržaj lošeg informisanja

Sadržaj kojim su se bavili istraživači hibrid.info i koji je poslužio za izradu ovog izveštaja je uglavnom onaj koji je objavljen na albanskom i srpskom jeziku.

Kategorije ocenjivanja lošeg informisanja

GLAVNE KATEGORIJE

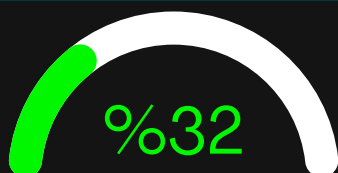
Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema kategoriji za procenu

Dominacija sadržaja lošeg informisanja kategorizovanog kao „clickbait“ sadržaj i dezinformacija nastavljena je i u avgustu 2023. godine, kao i prethodnog meseca (jul 2023. godine).

Dok su se u julu „clickbait“ članci vratili na prvo mesto količinom sadržaja, u avgustu je njihov procenat još više porastao, odnosno na 32%. Sadržaji lošeg informisanja u kategoriji dezinformacija nastavljaju se u istom procentu kao i prethodnog meseca, sa 25%, zatim slede lažne vesti sa 14%. Rangiranje sadržaja lošeg informisanja koji se vrednuju u ove tri kategorije nastavlja se i u avgustu, pošto su rangirani u tabeli procene za mesec jul.

Dezinformacije u kategoriji „clickbait“ su tokom ovog meseca porasle zbog objavljivanja sadržaja lošeg informisanja iz oblasti crne hronike, uglavnom od strane pravih medija koji su ocenjeni kao „clickbait“. Dezinformacije u oblasti politike su uglavnom objavljivali razni mediji i izdavači (sumnjivi portali i izdavači na društvenim medijima). Čak su i lažne vesti objavljivane u oblasti politike uglavnom od strane izdavača na društvenim medijima.

32% članaka lošeg informisanja dobilo je ocenu „clickbait“.

Analiza vrsta ocenjivanja

1.1

01. “Clickbait”

Članke ocenjene u ovoj kategoriji objavili su na albanskom jeziku pravi mediji i mali procenat sumnjivih portala. Većina njih nastala je i objavljena u oblasti crne hronike i društvenih pitanja. U ovoj kategoriji procene preovladali su razni članci crne hronike o smrtima, ubistvima, nesrećama i zemljotresima koji se nisu dogodili na Kosovu i čiji naslovi ne poznaju mesto događaja, ostavljajući prostor za dezinformacije. U međuvremenu, društvene teme koje su dobile ocenu „clickbait“ bile su o zabrani električnih skutera, zabrani nošenja muslimanske odeće devojkicama u školama, o Zakonu o prehrambenim proizvodima. Ove teme nisu bile vezane za Kosovo i mesto na kojima su se desili ovi događaji nisu poznati.

03. Lažna vest

Lažne vesti uglavnom objavljuju stranice društvenih medija ili nalozi na albanskom jeziku. Veliki procenat njih je objavljen u oblasti politike vezano za neizrečene izjave pevačice Dua Lipe o zastavi Albanije nakon slučaja pevačice Rite Ore na koncertu na kojem je razvila srpsku zastavu. Na društvenim mrežama objavljene su i neviđene izjave ukrajinskog predsednika Zelenskog o priznanju države Kosovo, neosnovane tvrdnje o ratu na Kosovu. Kao i u pravim medijima na albanskom jeziku, mediji su objavili lažnu tvrdnju da je Kurti viđen kako ulazi u prostorije Specijalnog tužilaštva na saslušanje o slučaju nafte i pšenice.

05. Greška

Sadržaji lošeg informisanja koji su pogrešno ocenjeni objavili su mediji na albanskom jeziku iz oblasti politike, društva i ekonomije. Pogrešno je saopšteno o količini pšenice koja nedostaje iz državnih rezervi Republike Kosovo, o hapšenju službenika zbog korupcije, o odluci o plaćanju parkinga od 19 časova u Prištini, kao i o budžetskim prihodima Carine Kosova.

02. Dezinformacija

Sadržaji lošeg informisanja su objavljeni na društvenim mrežama i sumnjivim portalima, uglavnom na albanskom jeziku u oblasti politike i bezbednosti. Dezinformacije na albanskom jeziku, u oblasti politike, odnosile su se na izjave vršioca dužnosti predsednika OVL OVK-a Fatona Kljinakua o ubistvu premijera Kosova Aljbina Kurtija, o ostavci bivšeg ministra odbrane Armenda Mehaja. Dok su na srpskom jeziku dezinformacije obuhvatali navode o agendi za etničko čišćenje Srba i namere povezivanja neosnovane tvrdnje o trgovini organima u Ukrajini sa umešanošću OVK-a. Sadržaji lošeg informisanja iz oblasti bezbednosti na albanskom jeziku govorili su o tragičnim događajima u prištinskom kafiću „Bon Vivant” i ratu u Ukrajini, dok su oni na srpskom jeziku objavljivali dezinformacije o dešavanjima na severu Kosova.

04. Obmane

Gotovo sav lažni sadržaj je objavljen na društvenim mrežama na stranicama društvenih medija na albanskom jeziku. Glavne teme su o davanju kredita i nagradnim igrama koje su ocenjene kao prevara. Pored njih, objavljen je i „deep fake” (fabrikovani medijski sadržaj proizveden korišćenjem veštačke inteligencije) aviona sa natpisom „Aljbin Kurti – Kosovo USA”.

06. Neproveren sadržaj

Neproverene sadržaje mediji su objavili na albanskom jeziku u oblasti politike i društva. Bavili su se temom nasilja nad detetom u predškolskoj ustanovi u Uroševcu, a ne u Prištini i neproverenim sadržajem koji se odnosi na sliku šefa Amazona Džefa Bezosa sa ženom na jahti, gde se tvrdilo da je na njoj nosilac Srpske liste Goran Rakić.

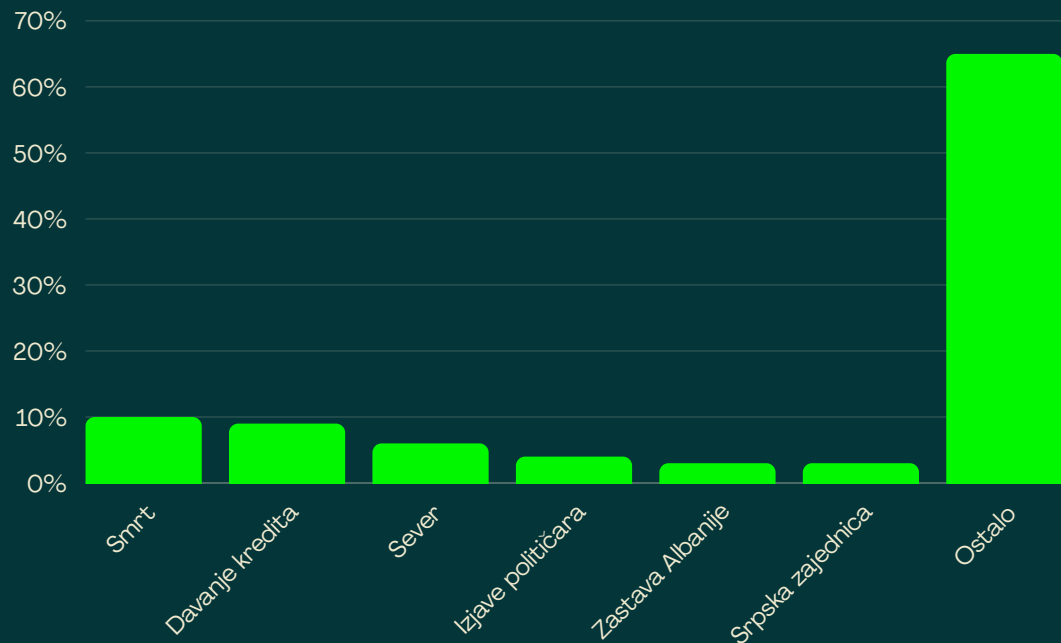
Ostali članci sa sadržajem lošeg informisanja ocenjeni su u kategorijama: „Manipulacija činjenicama“, „Teorija zavere“ i kombinacija kategorija „Teorija zavere/ Dezinformacije“.

Teme koje se koriste za stvaranje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja

2

GLAVNE KATEGORIJE

Ovde su glavne kategorije koje su navedene prema temama

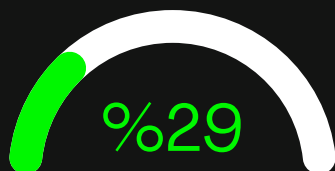

U ovom mesecu (avgust 2023.) bilo je raznih tema o kojima je stvoren i prenet sadržaj lošeg informisanja. Merenja pokazuju da kao evaluaciona kategorija dominiraju „clickbait” članci, zatim je najveći broj tekstova iz oblasti crne hronike, posebno u obradi tema „smrti” u različitim okolnostima. Pod pojmom „smrt” kodirani su svi sadržaji lošeg informisanja, koji su direktno ili indirektno povezani sa smrću, kao što su teme o smrti od širenja bolesti ili nakon konzumiranja određenih proizvoda, kao i od saobraćajnih nezgoda i slično. U odnosu na prethodni mesec (jul 2023.), kada su preovladavale teme iz oblasti politike ili bezbednosti, u avgustu 2023. godine glavno mesto zauzimaju one iz oblasti crne hronike.

Na ovaj način, tema „smrt” iz crne hronike je prva sa 10%, a zatim sledi davanje kredita sa 9% iz socijalne oblasti kao rezultat svakodnevnih monitoring merenja tokom avgusta 2023. godine. Za davanje kredita objavljeni su na Facebook stranici sadržaji sa lažnim tvrdnjama odavanju kredita u različitim novčanim vrednostima, korišćenjem simbola (logotipova) ili ilustracija finansijskih institucija.

U međuvremenu, objave lošeg informisanja o severu Kosova objavljivane su u sumnjivim medijima i portalima na albanskom jeziku, kao i medijima i društvenim mrežama na srpskom jeziku. Izdavači na albanskom jeziku objavili su neosnovane tvrdnje koje povezuju povećanje kretanja KFOR-a zbog vežbi sa severom, kao i tvrdnje da su Srbi na severu pozvani da plate račune za struju. S druge strane, izdavači na srpskom jeziku su objavljivali i prenosili lažne tvrdnje o zabrani lekova poreklom iz Srbije na severu Kosova i o napadima kosovske policije na Srbe.

Tokom avgusta 2023. godine bilo je sadržaja lošeg informisanja o nekim neizrečenim i izmanipulisanim izjavama političara, pevačice Dua Lipe o zastavi Albanije i neosnovanim tvrdnjama za etničko čišćenje i proterivanje srpske zajednice na Kosovu.

29% glavnih tema odnosi se na smrtu različitim okolnostima, davanje kredita, dešavanja na Severu i izmanipulisanim izjavama političara.

Analiza ocene činjenica prema temama

2.1

U nastavku su analizirane četiri glavne teme kojima se bave mediji i različiti izdavači u sažetom obliku prema merenjima platforme hibrid.info kroz metodologiju provere činjenica.

01. Smrt

Svi sadržaji lošeg informisanja u vezi sa člancima o ovoj temi objavljeni su u oblasti crne hronike i ocenjeni su kategorijom „clickbait“. Takođe, ove tekstove su objavili sumnjivi mediji i portali na albanskom jeziku. Teme su se odnosile na smrt od širenja bolesti ili nakon konzumiranja određenih proizvoda, kao i od saobraćajnih nezgoda i slično, kojima se ne saopštava mesto događaja sa ciljem da podstakne čitaoce da kliknu.

03. Sever

Polovina sadržaja lošeg informisanja u vezi sa Severom objavljena je u oblasti bezbednosti, a ostatak na političkom i društvenom planu. Dezinformacije su činile 50% sadržaja vezanih za ovu temu, ostali su ocenjeni kao „clickbait“. U medijima i Telegram kanalima na srpskom jeziku objavljene su dezinformacije o zabrani lekova srpskog porekla na Severu, dok se za akciju kosovske policije protiv šverca na Severu tvrdi da je napad na tamošnju srpsku zajednicu. U medijima i sumnjivim portalima na albanskom jeziku objavljeni su „clickbait“ sadržaji povodom mišljenja objavljenog kao vesti sa tvrdnjom da su Srbi na severu pozvani da plate račune za struju i neosnovanom vezom povećanja prisustva KFOR-a za vežbe na severu.

02. Davanje kredita

Članci lošeg informisanja na ovu temu objavljeni su na društvenim mrežama, konkretno na sumnjivim stranicama na albanskom jeziku na Facebook-u i svi su ocenjeni kao obmana u društvenoj oblasti. Obmanjujuće ponude mogućnosti, kampanje i ponude za pozajmice u različitim novčanim vrednostima bili su sadržaj objava na kojima su obmane nastale.

04. Izjave političara

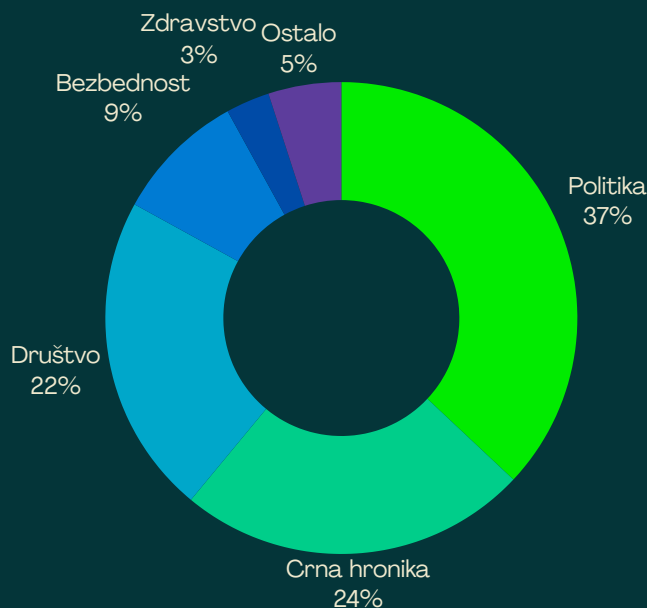
Većina sadržaja lošeg informisanja u vezi sa izmanipulisanim izjavama političara objavljena je na društvenim mrežama, a zatim u medijima na albanskom jeziku. Svi članci o ovoj temi su iz oblasti politike i ocenjeni su kao manipulacija činjenicama, lažne vesti i dezinformacije. Na ovu temu bilo je dezinformativnih publikacija, izmanipulisanih, lažnih i dezinformišućih izjava političara u vezi sa unutrašnjim političkim dešavanjima na Kosovu u odnosima vlasti i opozicije.

Vrste oblasti

Na osnovu podataka monitoringa za mesec avgust 2023. godine, mediji i stranice društvenih medija na albanskom jeziku proizveli su i preneli najviše sadržaja lošeg informisanja iz oblasti politike. Dok su u medijima na albanskom i srpskom jeziku dominirale teme o državnim rezervama, srpskoj zajednici i severu Kosova, izdavači na društvenim mrežama su dezinformisali neke izjave političara o unutrašnjim političkim dešavanjima na Kosovu u odnosima vlasti i opozicije i politici Aljbina Kurtija, kao i neizgovorenim izjavama Dua Lipe o albanskoj zastavi.

GLAVNE OBLASTI

Ovde su navedene glavne oblasti

Dok su u junu 2023. godine preovladavale oblasti politike i bezbednosti, u julu 2023. godine one su pretrpele pad, međutim u avgustu 2023. godine dezinformacije na političkom planu su porasle, ali je oblast bezbednosti pretrpela pad. U poređenju sa julom 2023. godine postoji povećanje sadržaja dezinformacija u oblasti politike za 9% (sa 28% u julu 2023. godine na 37% u avgustu 2023. godine). Oblast politike prati oblast crne hronike, koja je porasla u odnosu na jul 2023. godine (sa 16% u julu 2023. godine na 24% u avgustu 2023. godine). Ove dve oblasti čine više od polovine sadržaja lošeg informisanja za ovaj mesec monitoringa, iako ove dve oblasti nisu povezane jedna sa drugom jer je sav sadržaj lošeg informisanja ocenjen kao „clickbait“ iz crne hronike, dok značajan procenat dezinformacija se vezuju za političke teme.

Što se tiče članaka lošeg informisanja iz društvene oblasti, oni se nisu promenili od prethodnog meseca, odnosno 22% objava su društvene teme kao rezultat rasprostranjenosti lažnog sadržaja za davanje kredita različite novčane vrednosti i nagradne igre. Društvenu oblast prati oblast bezbednosti, koja je pretrpela pad od 15% u odnosu na jul 2023. godine, što je povezano sa smanjenjem lošeg informisanja o Severu.

Što se tiče objava lošeg informisanja iz oblasti politike, njih 21% objavili su mediji, 16% izdavači na društvenim medijima u sledećim kategorijama lošeg informisanja: dezinformacije (10%), lažne vesti (9%) i greške (4%). Većinu dezinformacija objavile su stranice društvenih medija i nalozi na albanskom jeziku u vezi sa izjavama vršioca dužnosti šefa OVL OVK-a Fatona Kljinakua protiv premijera Kurtija, drugim izjavama političara i ostavkom bivšeg ministra odbrane Armenda Mehaja. Dok su mediji na srpskom jeziku objavili još jednu dezinformaciju o zabrani lekova srpskog porekla na Severu, ona ima za cilj da poveže neosnovanu tvrdnju o trgovini organima u Ukrajini sa umešanošću OVK-a i vladinom agendom za etničko čišćenje Srba. Skoro sav sadržaj lošeg informisanja ocenjen kao „lažne vesti“ objavljen je na stranicama i nalogima na albanskom jeziku, na društvenim mrežama, o neizgovorenim izjavama pevačice Dua Lipe o zastavi Albanije, kao i tvrdnji da je Kurti viđen kako ulazi u prostorije Specijalnog tužilaštva kako bi se saslušao u vezi sa slučajem ulja i pšenice.

Sadržaji lošeg informisanja iz oblasti crne hronike najviše su ocenjeni kao „clickbait“ (19%), zatim dezinformacije (3%) i lažne vesti (1%). Gotovo sav "clickbait" sadržaj objavljen je u medijima na albanskom jeziku koji se odnosi na smrt i ubistva u različitim okolnostima, nesreće, zemljotrese, pljačke i ranjavanje.

Što se tiče članaka lošeg informisanja o društvenim temama, najviše ih je objavljeno na društvenim mrežama na albanskom jeziku, u kojima preovlađuje lažni sadržaj (10%) o lažnim objavama za davanje kredita, a zatim sledi „clickbait“ sadržaj na albanskom jeziku (7%) za teme o prehrambenim proizvodima, zabrani električnih skutera, odluci o zabrani nošenja muslimanske odeće u školama.

U međuvremenu, mediji, sumnjivi portali i izdavači na društvenim mrežama objavljuju dezinformacije o bezbednosti uglavnom na albanskom jeziku, koje su ocenjene kao dezinformacije (4%), lažne vesti (3%) i „clickbait“ (1%).

95% sadržaja lošeg informisanja o politici, crnoj hronici, društvenim pitanjima, bezbednosti i zdravstvu.

4

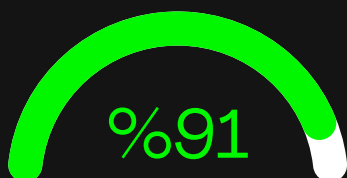
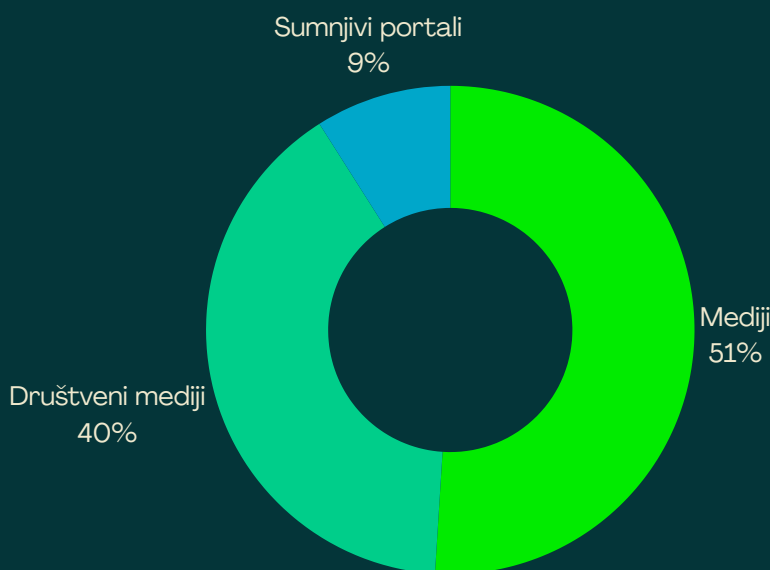
Vrste objava

Podaci monitoringa za avgust 2023. godine pokazuju da su pravi mediji objavili najviše sadržaja lošeg informisanja tokom ovog meseca. Ovo je promena u odnosu na prethodni mesec (jul 2023.), kada su izdavači na društvenim medijima objavljivali i preneli uglavnom dezinformacije u vezi sa događajima i razvojem na Kosovu. Ovo se uglavnom pripisuje člancima lošeg informisanja koji se smatraju “clickbait” sadržajem i dezinformacijama koje su objavili pravi mediji, dok su izdavači na društvenim medijima objavili više dezinformacija, obmana i lažnih vesti.

Prema merenjima monitoringa, 51% sadržaja lošeg informisanja objavili su mediji, 40% stranice i nalozi na društvenim mrežama, a 9% sumnjivi portali.

Poređenje podataka ovog meseca sa prethodnim mesecom otkriva da je sadržaj lošeg informisanja objavljen na društvenim mrežama smanjen za 10% (sa 50% u julu 2023. godine na 40% u avgustu 2023. godine), dok su dezinformacije u medijima značajno porasle za 11% (sa 39% u julu 2023. godine na 51% u avgustu 2023. godine).

RAZLIKA U PROCENTU IZMEĐU
IZDAVAČA SA SADRŽAJOM
LOŠEG INFORMISANJA

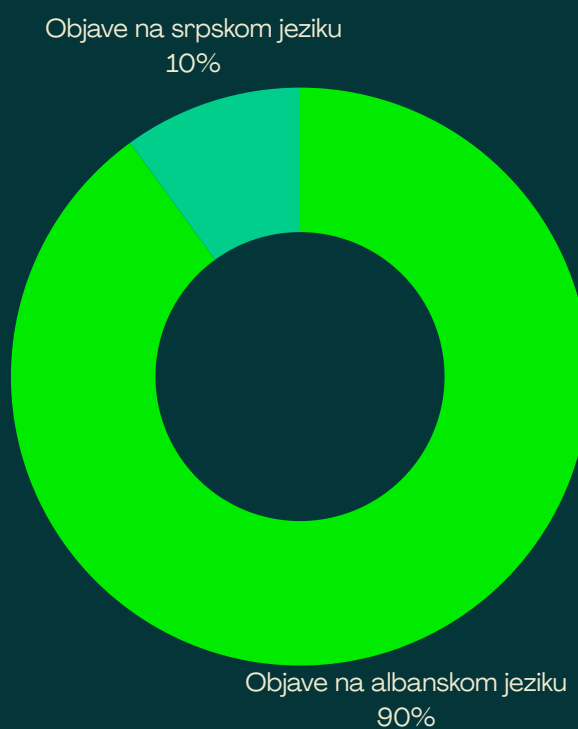

91% članaka sa sadržajem lošeg informisanja objavili su mediji (51 %) i izdavači na društvenim mrežama (40 %).

Klasifikacija medijskih objava na albanskom i srpskom jeziku

Ovo merenje pokazuje na kom jeziku su objavljeni praćeni članci lošeg informisanja u jednomesečnom periodu, kategorišući medije na albanskom, srpskom i drugim jezicima u odnosu na njihovo izveštavanje o dešavanjima na Kosovu.

PROCENAT MEDIJSKIH OBJAVA NA ALBANSKOM I SRPSKOM JEZIKU

Tokom ovog meseca razni izdavači na albanskom jeziku objavili su uglavnom sadržaje lošeg informisanja od 90%, slično kao i prethodnih meseci. Od ovih objava na albanskom jeziku, 42% članaka lošeg informisanja na albanskom jeziku (što čini najveći uzorak praćenja) objavili su mediji, 39% izdavači na društvenim mrežama i 9% sumnjivi portali. U međuvremenu, objave lošeg informisanja na srpskom jeziku objavilo je 9% praćenih medija za objave sa sadržajem o dešavanjima na Kosovu, kao i 1% izdavača na društvenim mrežama.

Analiza članka ove kategorije

5.1

U ovom delu izveštaja analiziraju se objave lošeg informisanja objavljene u medijima na albanskom, srpskom i drugim jezicima. Sledi opis njihovog odnosa između kategorizacija, oblasti i tema o kojima se govori.

01. Objave na albanskom jeziku

Sadržaje lošeg informisanja tokom avgusta 2023. godine u približno istom procentu objavili su mediji (42%) i stranice i nalozi društvenih medija (39%), a zatim sumnjivi portali (9%). I tokom ovog meseca, kao i prethodnog meseca (jul 2023.), kategorija „clickbait“ nastavlja da dominira zbog sadržaja iz crne hronike (smrt, ubistvo, nesreće i slično), dok je greška na drugom mestu sa 7%. Na trećem mestu je neproveren sadržaj (3%), dok je na četvrtom mestu manipulacija činjenicama (1%). Uprkos činjenici da oblast politike dominira u objavama na albanskom jeziku, crne hronike i društvenih pitanja su na drugom i trećem mestu, sa malom razlikom jedna od druge. Ovo proizilazi iz činjenice da su političke teme kategorisane u nekoliko tipova evaluacije (lažne vesti, dezinformacije, „clickbait“ i greške). „Clickbait“ sadržaj je dominirao crnim hronikama, dok je lažni sadržaj dominirao društvenim temama. Dok je na političkom polju bilo raznih tema, u drugim oblastima dominirale su teme o događajima koji se nisu desili na Kosovu i vezani su za razne smrti, kao i lažne objave za davanje kredita u različitim novčanim vrednostima.

02. Objave na srpskom jeziku

Svi sadržaji lošeg informisanja izdavača na srpskom jeziku su političke i bezbednosne teme vezane za dešavanja na Kosovu tokom avgusta 2023. godine. Kao kategorija dominiraju dezinformacije, zatim teorije zavere i lažne vesti. Dezinformacije objavljene u izdavačima na srpskom jeziku su neosnovane tvrdnje o zabrani lekova srpskog porekla na severu Kosova, napadu na Srbe i planu njihovog etničkog čišćenja od strane Kurtijeve vlade, kao i o neosnovanim tvrdnjama medija na srpskom jeziku o trgovini organima u Ukrajini, odnosno umešanošću OVK-a u to. Isto tako, izdavači na srpskom jeziku su prenosili tekstove koji sadrže teoriju zavere da Turska i Velika Britanija pripremaju teren za Kurta da napadne Srbiju, kao i pretnju proterivanjem Srba sa Kosova.

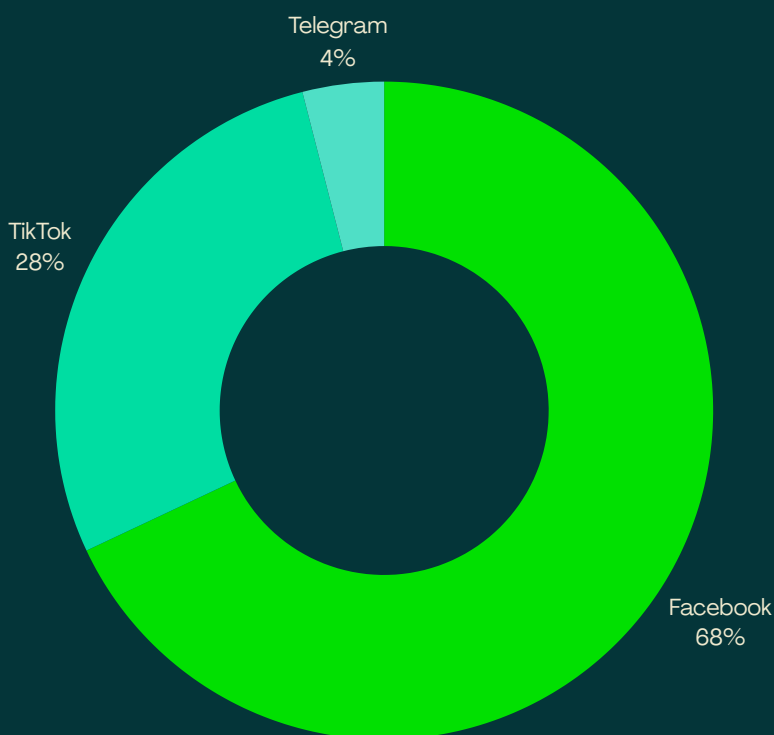
Vrste društvenih medija

U ovom delu analiziraju se samo članci lošeg informisanja objavljeni i preneti na društvenim mrežama i u ovom slučaju nisu uključene objave u drugim medijima (pravi mediji i sumnjivi portali).

Slično kao i prethodnog meseca (jul 2023.), i u avgustu 2023. godine sadržaji lošeg informisanja Facebook izdavača vode sa istim procentom (68%). U međuvremenu, dezinformacije na TikTok-u su porasle tokom avgusta 2023. godine za 5% u odnosu na prethodni mesec (sa 23% u julu 2023. godine na 28% u avgustu 2023. godine).

Na ovaj način je 68% sadržaja lošeg informisanja objavljeno i podeljeno na Facebook-u, zatim TikTok-u sa 28% i mali procenat na Telegramu (4%).

PROCENAT OBJAVA NA
DRUŠTVENIM MEDIJIMA

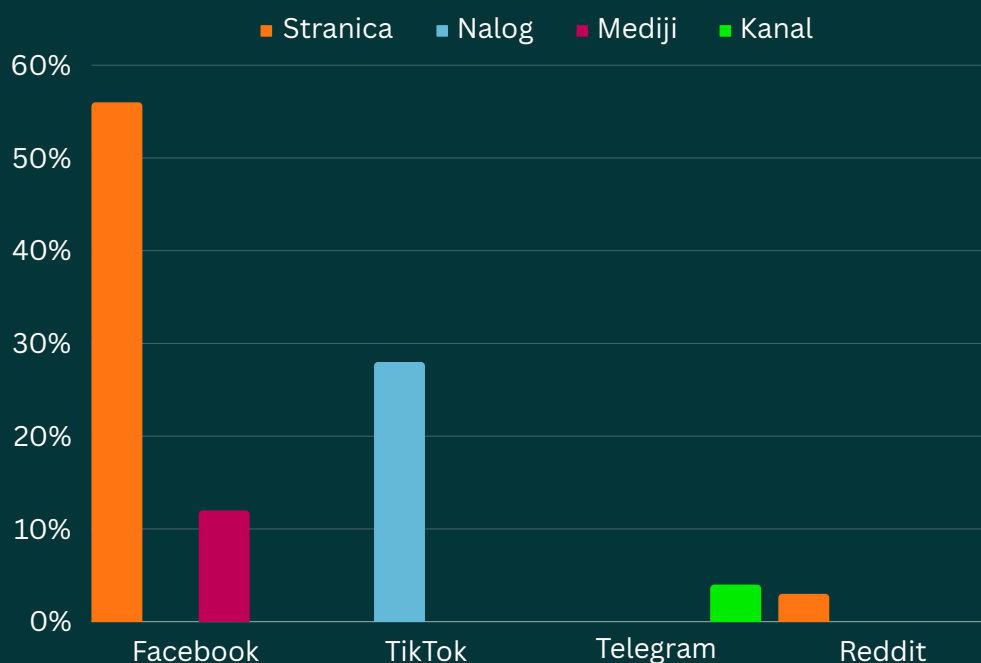
Vrste objava na društvenim medijima

6.1

Ovo merenje analizira, kroz podatke praćenja, interakciju na društvenim medijima u vezi sa objavljivanjem i prenošenjem članaka lošeg informisanja različitih izdavača na društvenim medijima. Ovo se radi preko ovih glavnih kategorija izdavača: naloga, stranica, profila, medija i kanala kojima upravljaju korisnici društvenih medija.

U avgustu 2023. godine razne stranice na Facebook-u (56%) objavile su najviše dezinformacija u vezi sa dešavanjima na Kosovu, dok su ostatak dezinformacija na ovoj društvenoj mreži objavili mediji (12%). Čak i tokom jula 2023. godine, Facebook stranice su dominirale u smislu širenja članaka lošeg informisanja, a zatim TikTok nalozi (28%) i Telegram kanali (4%).

PROCENAT VRSTE OBJAVA NA DRUŠTVENIM MEDIJIMA

6.2 Analiza vrsta objava na društvenim medijima

U nastavku se analiziraju ove kategorije društvenih medija u odnosu na objavljivanje i prenošenje sadržaja lošeg informisanja.

01. Facebook

Većina dezinformacija objavljenih na Facebook-u je iz društvenih i političkih oblasti. Ogromna većina objava lošeg informisanja iz društvene oblasti obuhvata lažne sadržaje vezane za davanje kredita u različitim novčanim vrednostima, kao i za nagradne igre. U međuvremenu, članci sa političkim temama odnose se na izjave političara o političkim dešavanjima u zemlji i na neizgovorenu izjavu pevačice Dua Lipa o zastavi Albanije. Dezinformacije objavljene na albanskom jeziku na Facebook-u su kategorisane kao obmane (28%), dezinformacije (20%) i lažne vesti (16%). Lažni sadržaji se odnose na davanje kredita i nagradne igre, dok su dezinformacije povezane sa različitim temama iz politike, društva, sporta i zdravlja.

03. Telegram

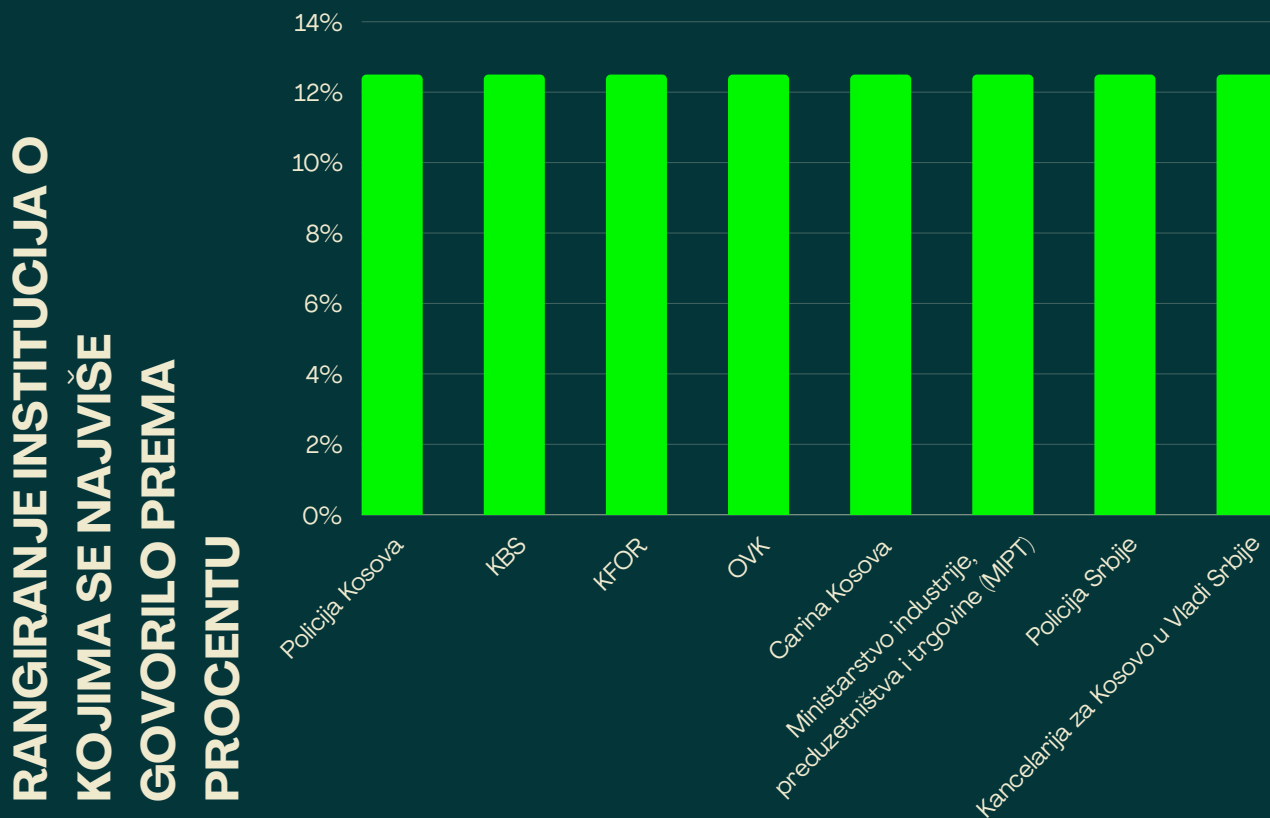
Objave na Telegramu su značajno manje u procentima u odnosu na Facebook i TikTok. Objava na Telegramu je na srpskom jeziku o bezbednosnoj temi koju objavljuje jedan kanal na srpskom jeziku. Ovaj članak sadrži dezinformacije u vezi sa akcijom kosovske policije protiv krijumčarenja na severu Kosova, za koju se bez činjenica tvrdi da predstavlja napad na tamošnju srpsku zajednicu.

02. TikTok

Sav sadržaj lošeg informisanja objavljen na TikTok nalozima je u političkom i bezbednosnom domenu. Političke teme su vezane za lažne tvrdnje da je vršilac dužnosti predsednika OVL OVK-a Faton Kljinaku izjavio da bi pre ubio premijera Aljbina Kurtija nego Milana Radojčića, koji je pod istragom države Kosovo i sankcionisan od strane SAD-a; da je bivši ministar Armend Mehaj bio primoran da podnese ostavku nakon posete bivšim čelnicima OVK-a u Hagu; da je ukrajinski predsednik Zelenski izjavio da Ukrajina neće priznati Kosovo; da je poslanik DSK-a Arben Gaši rekao da bi pre glasao za Srpsku listu nego za pokret Samoopredeljenje; i „deep fake“ (izmišljen medijski sadržaj proizveden korišćenjem veštačke inteligencije) aviona sa natpisom „Aljbin Kurti“. Dok se iz oblasti bezbednosti bez činjenica tvrdilo o novom ratu na Kosovu. Sadržaj lošeg informisanja na TikTok-u je kategorisan kao dezinformacije (12%), lažne vesti (12%) i obmana (4%).

Ličnosti i institucije o kojima se najviše govorilo

Ovo merenje analizira podatke o kojim institucijama i ličnostima (javnim i političkim ličnostima) se najviše govorilo kroz praćenje tekstova sadržaja lošeg informisanja.

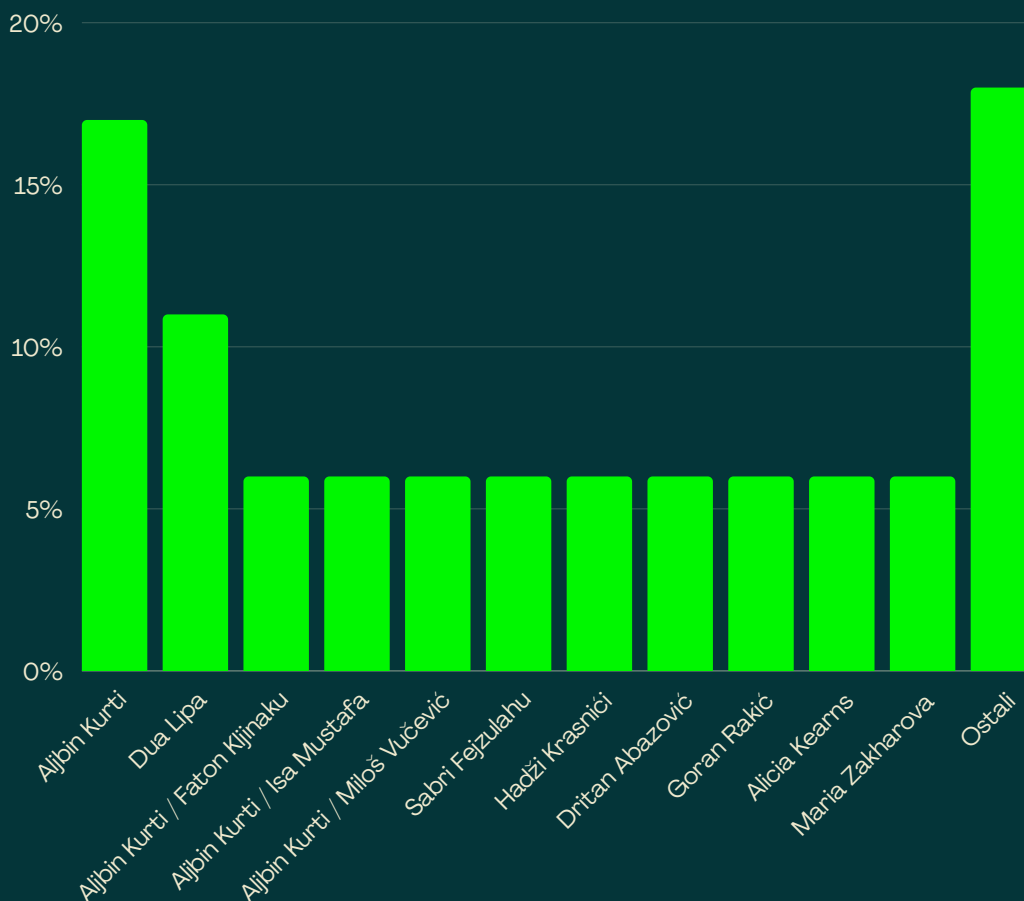
O svim institucijama pomenutim u gornjoj tabeli najviše se govorilo u sadržaju lošeg informisanja koje su objavili različiti izdavači tokom avgusta 2023. godine.

S obzirom na to da su među pomenutim institucijama policija Kosova, Kosovske bezbednosne snage, KFOR i policija Srbije, onda se podrazumeva da su bezbednosne institucije među najzastupljenijim tokom ovog meseca.

O policiji Kosova se govorilo u dezinformacijama medija na srpskom jeziku i to da njena akcija protiv šverca na severu Kosova predstavlja napad na Srbe, dok je KBS uključena u teoriju zavere medija na srpskom jeziku da Turska i Velika Britanija pripremaju teren za KBS za napad na Srbiju. O KFOR-u se govorilo u „clickbait“ sadržaju medija na albanskom jeziku, koji su povećanje kretanja KFOR-a za redovne vežbe povezivali sa situacijom na severu zemlje, dok je srpska policija u snimku dezinformacija tvrdila da predstavlja maltretiranje Albanci.

Ostale pomenute institucije ili organizacije su Carina Kosova, OVK, Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine (MIPT) i Kancelarija za Kosovo u Vladi Srbije.

RENDITJA E PERSONAVE MË TË PËRFOLUR SIPAS PËRQINDJES

Kosovski premijer Aljbin Kurti i tokom avgusta 2023. godine i dalje je ličnost o kojoj se najviše govorilo u sadržajima lošeg informisanja raznih izdavača. O Kurtiju su govorili mediji na albanskom jeziku povodom lažne tvrdnje da je Kurti bio viđen kako ulazi u prostorije Specijalnog tužilaštva radi saslušavanja u vezi sa slučajem ulja i žitarica; u lažnom sadržaju sa objavljivanjem „deepfake“ (izmišljenog medijskog sadržaja proizvedenog korišćenjem veštačke inteligencije) aviona sa natpisom „Aljbin Kurti – Kosovo USA“ od strane izdavača na društvenim mrežama; u teorijama zavere medija na srpskom jeziku za tvrdnju da Turska i Velika Britanija pripremaju teren da Kurt napadne Srbiju, itd.

Na osnovu monitoringa, o Kurtiju se govorilo iu kontekstu drugih ličnosti. On je na Tiktok-u uključen u sadržaj lošeg informisanja da je vršilac dužnosti predsednika OVL OVK-a Faton Kljinaku izjavio da bi pre ubio Aljbina Kurtija nego Radojčića, koji je pod istragom države Kosovo i sankcionisan od strane SAD-a; govorilo se i o izmanipulisanoj izjavi u medijima bivšeg premijera Ise Mustafe da Kurti želi da podnese ostavku i da ne želi da sprovodi sporazume; kao i u dezinformacijama u medijima na srpskom jeziku o neosnovanoj tvrdnji Ministarstva odbrane Srbije Miloša Vučevića da Kurtijeva vlada ima agendu za etničko čišćenje Srba.

Dua Lipa je druga ličnost o kojoj se najviše govorilo u sadržaju lošeg informisanja ovog meseca sa nekim neizgovorenim izjavama o zastavi Albanije posle slučaja Rite Ore sa srpskom zastavom. Ostale ličnosti o kojima se priča su bokser Hadži Krasnići, Sabri Fejzulahu, Dritan Abazović, Goran Rakić, Ališa Kerns, Marija Zakharova i ostali.

Metodologija

Za izradu ovog izveštaja o monitoringu korišćene su kvantitativne i kvalitativne metode.

Što se tiče kvantitativnih metoda, prvo je bazu podataka kreirao ADS/hibrid.info kako bi se razmotrili i detaljno analizirali trendovi dezinformacija. Preko ove baze podataka, koju redovno održavaju i ažuriraju zaposleni ADS/hibrid.info, redovno se prate članci sa sadržajem lošeg informisanja.

To znači da su svi članci objavljeni na platformi hibrid.info smešteni u bazu podataka i ona služi kao jedan od glavnih izvora za pripremu izveštaja o monitoringu. Pored toga, metodologija korišćena za analizu podataka predstavljenih u izveštaju o monitoringu omogućava filtriranje podataka na dnevnom, nedeljnom i mesečnom nivou i u pretežno kvantitativnom obliku kako bi se jasnije razumeo fenomen dezinformisanja analiziranih članaka za ovaj jednomesečni period praćenja prema različitim kategorijama procene.

Pored toga, još jedan važan izvor za ovaj izveštaj je metodologija ADS/hibrid.info (objavljena na sajtu hibrid.info) za borbu protiv informacionog poremećaja. Metodologiju, koja se prvenstveno zasniva na kvalitativnim metodama, razvilo je stručno osoblje ADS/hibrid.info i u skladu je sa najvišim međunarodnim standardima za proveru činjenica, odnosno prema smernicama Međunarodne mreže za proveru činjenica. (IFCN). ADS/hibrid.info je punopravni član ovog međunarodnog mehanizma - IFCN.

Ovaj izveštaj o monitoringu obuhvata period od 1. do 31. avgusta 2023. godine.

Ovaj kratki izveštaj o monitoringu predstavlja pregled jednomesečnog stanja informisanja (dezinformisanja) tokom avgusta 2023. godine iz podataka platforme za proveru činjenica – hibrid.info.

Na osnovu monitoringa za mesec avgust 2023. godine, razni mediji i izdavači su stvorili i preneli najviše „clickbait“ članaka sa 33%, zatim dezinformacija sa 26% i lažnih vesti sa 14%, dok su lažni sadržaji na četvrtom mestu sa 12%. Najviše „clickbait“ sadržaja stvoreni su i objavljeni u oblasti crne hronike sa 18% i društvenih medija sa 8% od strane sumnjivih medija i portala na albanskom jeziku. U međuvremenu, dezinformacije su objavljivali izdavači na društvenim mrežama i sumnjivim portalima na albanskom jeziku, kao i mediji na srpskom jeziku iz oblasti politike i bezbednosti. Lažne vesti uglavnom prenose stranice društvenih medija na albanskom jeziku, većinom iz oblasti politike. Izdavači na društvenim medijima objavili su sav lažni sadržaj na albanskom jeziku u vezi sa društvenim temama kao što su pozajmice i nagradne igre.

Mediji na albanskom jeziku i stranice na društvenim mrežama proizveli su i preneli sadržaj lošeg informisanja iz oblasti politike, a zatim i sadržaj iz crne hronike. Iako nisu međusobno povezane, ove dve oblasti čine više od polovine sadržaja lošeg informisanja za ovaj mesec praćenja, jer su svi sadržaji lošeg informisanja ocenjeni kao „clickbait“ iz crne hronike, dok značajan procenat dezinformacija pripada političkim temama.

Sadržaji lošeg informisanja koji su povezani sa gubitkom života u različitim okolnostima i koji su kodovani kao „smrt“ dominirali su u pogledu tema. Ova tema iz oblasti crne hronike dominira sa 10%, a slede ostale društvene teme za davanje kredita sa 9%. Tokom avgusta 2023. godine sever Kosova kao tema zauzima treće mesto sa 6%, zatim sledi nekoliko izjava političara sa 4%. Svi sadržaji koji se odnose na temu smrti mediji su objavili na albanskom jeziku i kategorisani su kao „clickbait“ sadržaji, dok su oni za davanje kredita sa stranica društvenih mreža na albanskom jeziku kategorisani kao obmana. U međuvremenu, sadržaje lošeg informisanja o severu Kosova objavili su sumnjivi mediji i portali na albanskom jeziku, kao i izdavači medija i društvenih mreža na srpskom jeziku.

U poređenju sa prethodnim mesecom (jul 2023.), kada su društveni mediji predvodili objavljivanje članaka, lošeg informisanja u ovom mesecu (avgust 2023.) više od polovine ili 51 % objavljeno je u pravim medijima. Ostatak sadržaja dezinformacija stvaraju i prenose izdavači na društvenim medijima sa 40% i sumnjivi portali sa 9%.

U poređenju sa prethodnim mesecom (jul 2023.), kada su društveni mediji predvodili objavljivanje članaka, lošeg informisanja u ovom mesecu (avgust 2023.) više od polovine ili 51 % objavljeno je u pravim medijima. Ostatak sadržaja dezinformacija stvaraju i prenose izdavači na društvenim medijima sa 40% i sumnjivi portali sa 9%.

Većina sadržaja lošeg informisanja na albanskom jeziku je kategorisana kao „clickbait“ sa 28%, greške sa 7% i neprovereni sadržaj sa 3%, dok se dezinformacije (13%), obmane (12%) i lažne vesti objavljuju na društvenim mrežama (12%). Politika i crna hronika bile su dve oblasti o kojima su mediji i izdavači na albanskom jeziku bili najviše dezinformisani. U međuvremenu, sadržaji lošeg informisanja na srpskom jeziku su iz oblasti politike i bezbednosti o temama kao što su zabrana lekova srpskog porekla na Severu, neosnovana tvrdnja o trgovini organima u Ukrajini, odnosno umešanosti OVK-a u to, tvrdnja o agendi za etničko čišćenje Srba od strane Kurtove vlasti, itd. Što se tiče objava izdavača na društvenim mrežama, njih 68 % je objavljeno na Facebook-u, zatim TikTok-u sa 28 % i Telegram sa 4%. Svi sadržaji su na albanskom jeziku, osim sadržaja Telegrama koji je na srpskom jeziku. Glavne teme koje se obrađuju su politička i socijalna pitanja.

U dezinformacijama koje objavljuju izdavači na albanskom i srpskom jeziku najviše se govori o bezbednosnim institucijama poput policije Kosova, Kosovskih bezbednosnih snaga, KFOR-a i policije Srbije. Kao ličnost, Aljbin Kurti je i ovog meseca nastavio da dobija najveću pažnju u sadržajima lošeg informisanja, uglavnom zbog političkih dešavanja koja se povezuju sa drugim lokalnim i srpskim političkim ličnostima.

HIBRIDO.INFO